

MATIC SEVER

Cvetoče posode

ZALOŽBA KMEČKI GLAS

M A T I C   S E V E R

Cvetoče posode

Izdala in založila: ČZD Kmečki glas, d. o. o., Ljubljana
Direktor: Peter Zadel

Vodja Založbe Kmečki glas:
Tanja Žgajnar Novak

Urednica:
Marjetka Hrovatin

Oblikovala in tehnično uredila:
Irena Mandelj

Fotografije:
Matic Sever

Leto natisa in izdelave:
2017

Število natisnjenih izvodov:
1.200

Tiskano v Sloveniji

© Materialne avtorske pravice do tega dela so prenesene izključno na založnika.
Reproduciranje v obliki tiskanja, kopiranja in distribuiranja ni dovoljeno brez
založnikovega soglasja.

CIP

Kazalo

Uvod v Cvetoče posode **4**

Vedeti moramo, zakaj in kam **6**

Tradicija in 21. stoletje **7**
Zbirke rastlin **10**

Cvetlične posode **12**

Materiali **12**

Glina **13**

Kamen in beton **13**

Les **14**

Plastika in drugi umetni materiali **14**

Kovina **15**

Rastline **16**

Dobra izbira rastlin **17**

Zasajanje **18**

Načini kombiniranj **20**

Zamisli za kombiniranje cvetov **22**

Želimo harmonijo **23**

Zastarelo in novodobno **24**

Pomlad **26**

Rastline se prebujajo **28**

Spomladanska osvežitev **30**

Poletje **46**

Čas obilja in barvitosti **48**

Ob nakupu rastlin **49**

Umirjene zasaditve **50**

Živahne zasaditve **82**

Jesen **102**

Korak proti jesenskim odtenkom **104**

Jeseni razmišljamo za pomlad **106**

Zima **124**

Ni izgovorov za prazne posode **126**

Ponovno zakaj **140**

Stvarno kazalo **141**

Uvod v Cvetoče posode

V mojem živem spominu iz otroških let so še vedno pohodniki, ki so se ustavljali na cesti. Predaleč so bili, da bi jih slišal, a po kretnjah sem razbral, da kažejo na babičin leseni gank. Nič čudnega, na njem so se vsako poletje na prav svojstven način bohotili gorenjski nageljni, ki jim daleč naokoli ni bilo para.

Gorenjski nagelj

To naj bi bili tisti pravi gorenjski nageljni z ozkimi sivo zelenimi listi in izredno prijetno dišečimi jagodno rdečimi polnjenimi cvetovi. S pojavom rje, ki jih je vsako leto močno napadala in šibila, so se ti postopno umikali bolj novodobnim balkonskim rastlinam, ki so na začetku dopolnjevale manjkajoče rdeče cvetove, na koncu pa jih popolnoma nadomestile. Babica se nageljnom kljub vse redkejšim cvetovom ni mogla odreči, zato jih je na drugem mestu v mnogo bolj skromni zasedbi gojila naprej.

Take ljubezni in vztrajnosti skoraj ni več. Danes gre vse hitreje: kupimo sadike, te morajo hitro zacveteti oziroma cveteti že ob nakupu, potem pa jih vržemo stran in kupimo nove. Babičina izkušnja kaže tudi na težave z boleznimi, ki včasih zelo priljubljeno rastlino obremenijo do te mere, da se ji moramo odpovedati. Tako so tudi stare sorte nageljnov skoraj zapustile naša okna in balkone. Manjka nam tudi vztrajnosti in ker nageljni bogato cvetijo šele drugo ali celo tretje leto po nakupu mlade sadike, je to za večino nesprejemljivo.

Nekaj razlogov pa zagotovo tiči tudi v okusih in ravno temu se posveča tudi vsebina te knjige. To, kar nas morda v mladosti sploh ni ganilo, nas zavito v lepe spomine navdušuje pozneje. Spremenjen odnos do rastlin, drugačen tempo življenja in tudi splošen razvoj družbe

ter njenega okusa vodi v drugačen pogled in rabo rastlin, tudi pri sajenju cvetličnih posod.

Čeprav viseči nageljni sploh niso naša samonikla rastlina, so mi tako zelo pri srcu, da jih dojemam kot nekaj našega. Na tem mestu pa bralcu skoraj dolgujem opravičilo, saj nageljnov v knjigi ni zaslediti. Vem, da bo to nekatere razočaralo, zato bi rad razložil vsebino in namen knjige. Vsebina ne pokriva gojitvenih zahtev, v prvi vrsti je namenjena idejam in učenju zakonitosti dobrega kombiniranja rastlin z lepotege vidika.

Ker je v ospredju približevanje učnih primerov za splošno znanje in razmišljanje o tem delu vrtno umetnosti, je zajemanje vseh priljubljenih balkonskih rastlin v podrejeni vlogi. Tudi sami primeri so različni. Eni se še držijo nekoliko bolj barvite tradicije, če temu lahko tako rečem, kar nekaj pa je novodobnih, tudi z rastlinami, ki jih nedavno še nismo bili vajeni na okenskih policah in v okrasnih posodah. Vsak naj si vzame tisto, kar mu ustreza in naj si širi obzorja ter odpira najrazličnejše možnosti.

Najboljši rezultati in ideje so vedno tisti, ki jih oblikujemo sami in prilagodimo našim potrebam v smislu okusa, zmožnosti glede nege rastlin in samega karakterja okolice.

Vedeti moramo, zakaj in kam

To je zelo pomembno. Če ne vemo, zakaj si želimo zasajenih cvetličnih posod, potem je najbolje, da se zasajanja sploh ne lotevamo, saj rezultat zagotovo ne bo dober. Največkrat zgolj želimo polepšati stavbo, si ustvariti prijeten kotiček na balkonu in terasi, z lepo urejenim vhodom vljudno pozdraviti obiskovalce in si konec koncev polepšati prihod domov. Marsikdaj pa se hitro po prvi želji zatakne pri umeščanju tovrstnih zasaditev. No, če smo iskreni,

To je velika naloga, saj se večinoma sploh ne zatakne, saj v veri, da je vse dobro, pač postavljamo in sadimo, kjer mor želimo postaviti cvetlična korita, moramo loviti ravnotežje med praznim in polnim prostorom. Balkon ali terasa sta lahko še tako velika, a če ju bomo preveč zapolnili, ju bomo na videz zmanjšali, hkrati pa omejevali naše gibanje in morda celo ustvarili zadušljivo vzdušje. Najprej zapolnimo prostore ob robovih in v kotih, kjer površine ne upo-

rabljamo za hojo. Pazimo tudi na velikost zasaditev. Če želimo zasebnost, bomo poskrbeli za visoke lonce in visoke rastline ter ustvarili zeleni zid, če pa imamo lep pogled ali pa se moramo čez ograjo stegovati zaradi obešanja perila, potem si nikar ne nastavljajmo nepotrebne zelenja. Poskušamo se držati načela, da uporabimo čim manj prostora za rastline, a hkrati toliko, da lovimo ravnotežje med lepim in funkcionalnim. Če lastnemu občutku ne zaupate, potem bo kakšen lonec manj zagotovo bolje kot kakšen več. Seveda je tako na pamet težko pisati recepte, saj ima vsako okno, vsak balkon in vhod svojega. Tudi osebne želje in okusi narekujejo večje ali manjše odklone od zgoraj opisanega in če smo mi s tem zadovoljni, je rezultat dosežen. Tu ne morem mimo zasajanja večjih posod, ki so sestavni del vrta. Vse bolj moderna so zelo velika korita, ki so že bolj podobna visokim gredam iz lesa, kovine ali kamna. To mejno področje bom v knjigi skoraj povsem izpustil, ker gre za bolj ali manj nepremične večje elemente, ki so povezani z vrtno vsebino. Vrtno vsebino sicer sestavlja tudi večja lepa cvetlična posoda, denimo v formalno oblikovanem vrtu, a je taka raba pri nas nekoliko tuja in zaradi specifičnosti naših vrtov redko uporabna.

Tradicija in 21. stoletje

Slovenci smo zagreti kraševalci svojih domov. Balkonske in okenske zasaditve so dolgo zelo prevladovali na področju

rabe okrasnih rastlin in ni manjkalo primerov, ko so ljudje med seboj tekmovali predvsem v velikosti in bujnosti cvetenja njihovih pelargonij, bršljank, petunij. Vedno pa ni bilo tako, saj ko so vrtnarje s cvetjem zalagale skoraj izključno najpremožnejši sloji, je bil lonec z gorenjskim nageljnom, roženkravtom in rožmarinom skoraj celotna zgodba. Ta skromna krasitev se je lepo skladala s takratnimi domovanji in del tega duha je smiselno prenesti tudi v sodobni čas. Ne gre pa ga posnemati na vso silo zgolj zaradi lepih spominov na babičine ljubljenske, saj danes v glavnem stanujemo v zgradbah, ki žal s tradicijo slovenske arhitekture nimajo praktično nič več skupnega in to velja upoštevati pri zasaditvah.

slika levo. Žal še vedno srečujemo primere, kjer so cvetlične posode zasajene le tako, da dajo čim več barve. Mavrični živžav se pogosto ne sklada z ničimer, tudi nasad rastlin z izrazito eksotičnim videzom pogosto deluje zelo tuje in ne prispeva kaj dosti k celotni sliki – to je estetsko urejen dom (z vrtom).

Bolje je, da smo skromni in raje izberemo eno lepo rastlino ter za to dobro poskrbimo. Čeprav je pelargonija afriškega porekla in nima nič s slovensko floro ter našo zgodovino, se je uspela tako udomačiti, da jo danes dojemamo kot pravo klasiko in nam lepo cvetoče pelargonije tudi na starih hišah delujejo domačno in prijetno.

Sodobno stanje narekuje drugačne poglede in pristope. Do nedavnega smo poslušali in brali predvsem o tem, da se moramo z balkonskimi zasaditvami prilagajati barvi fasade. Sam tako razmišljanje označujem za ozko in zastarelo. Nisem pristaš ocvetličevanja vsepovprek. Včasih se je bolje omejiti le na eno samo rastlino in to dobro negovati. Po drugi strani pa marsikatera sodobna zgradba preprosto ne prenese rastlin na oknih in balkonih. To seveda še ne pomeni, da pri hiši ne sme biti niti enega lonca, saj tudi v zelo izčiščenih, minimalističnih slogih preprost lonec z okrasno travo ali skrbno izbrano grmovnico lahko doprinese potrebno piko na i.

Zbirka miniaturnih host v senčnem kotičku. Take drobne dragocenosti tudi nekoliko lažje obvarujemo denimo pred polži, kot če bi rasle v gredi.

Zbirke rastlin

Ne smemo pozabiti, da vsa zasajanja cvetličnih posod niso zgolj okrasnega značaja. Poznam kar nekaj primerov, kjer rastline v loncih tvorijo prave rastlinske zbirke. Tako zbiranje rastlin je praktično z več vidikov. Nekatere vrste in sorte potrebujejo take gojitvene razmere (vlaga, pH-vrednost, klima), ki jih na našem vrtu nimamo, v posodah pa jim lahko pripravimo primerno rastišče. Tako lahko, čeprav nimamo vodnega motiva, gojimo vlagoljubne rastline v podstavkih, kjer je vedno prisotna voda, če nimamo skalnjaka ali alpinetuma, v odcednih substratih gojimo prave alpske rastline, že dobro znane pa so zbirke kaktej in drugih za na-

Zbirka alpskih rastlin z nekaj kamni lahko v okrasni posodi ustvari pravi mali skalnjak.

šo klimo neprimernih rastlin, ki jih pozimi zaščitimo ali celo premaknemo v notranji prostor. Kljub temu, da je v takih primerih zbiranje v ospredju, se le potrudimo in z dobro izbiro posod ter s pravilnim razmeščanjem le-teh poskusimo narediti čim lepši prizor.

V določenih primerih tudi mešanica različnih rastlin deluje dobro.

Cvetlične posode

Kaj pravzaprav mislim s cvetličnimi posodami? Najpogosteje govorimo le o cvetličnih koritih in loncih, ampak nabor se je zadnje čase zelo razširil. Sem lahko prištevamo tudi pletene košare in vsemogoče druge predmete, v katere je možno posaditi rastline.

Konec koncev je cvetlična posoda lahko tudi krožnik ali večji podstavek za lonec, ki je zasajen

Material in oblika posod se morata skladati s slogom in materiali ali vsaj barvami stavbe ter neposredne okolice. Poskušamo se držati le enega materiala, saj mešanje vseh mogočih med seboj zagotovo ne bo dalo harmonične slike. Pazimo tudi pri izbiri v smislu okrašenih in barvastih posod. Na splošno je bolje, da so posode brez okrasja in čim bolj naravnih barv. Seveda je ta izbira odvisna od vsebine. Če bo zasaditev zelo cvetoča ali celo pisana, se raje izognimo močnim barvam posod. Obratno pa, če hočemo s posebnimi posodami v izraziti barvi ustvariti nek pečat, potem

z netreski.

naj bodo rastline predvsem necvetoče, umirjene in naj bo manj različnih.

Materiali

Posode oziroma lonci so najpogosteje narejeni iz gline, plastičnih mas, kamna in lesa ali vej v primeru košar. Materiali se med seboj močno razlikujejo po lastnostih in od teh je odvisen tudi način gojenja rastlin v njih. Drugi zelo pomemben dejavnik je njihov videz. Do sedaj smo preveč uporabljali cenene plastične posode, ki so preprosto grde in kazijo tudi same zasaditve. Videz po-

sode se mora nujno ujemati s stavbo. Nekoliko manj pomemben je videz cvetličnih korit, ki jih popolnoma prekrijejo rastline.

Glina

Glinene posode so lične in nekoliko težje, kar je dobro ob neurjih in vetrovih. Ker je material porozen, lahko rečemo, da diha. Rastlina ima tako na voljo več zraka, odvečna voda pa hitreje odteče oziroma izhlapi. Nevarnost utopitve rastline je torej minimalna, je pa v vročem in sušnem vremenu potrebno rastline pogosteje zalivati. Večina tovrstnih posod izloča soli, ki lahko motijo najobčutljivejše rastline, predvsem tiste, ki potrebujejo

nizko pH-vrednost substrata. Slabost glinenih posod je, da so krhke in v primeru cenejše obdelave oziroma žganja niso odporne proti zmrzali ter najkasneje v nekaj letih popokajo. Material je na pogled ličen in še posebej primeren za rustikalni slog, saj na njem nastane patina v obliki belo sivih lis in zelenkastih prevlek alg ali v vlažnem celo mahov.

Kamen in beton

Kamnite posode so zelo redke in drage. Največkrat uporabljajo denimo stara napajalna korita za živino, nekateri umetniki pa ponujajo tudi manjše kamnite posodice, ki so pogosto bolj v okras brez rastlin kot z njimi. Kamen je spomladi

dolgo hladen in obratno jeseni dalj časa zadrži toploto kot drugi materiali. Slabost je, da je težko mobilnen, če sploh, zaradi pogosto debelih sten zavzema več prostora. Videz je zelo lep in naraven, ampak razen v primeru modernejše obdelave na pogled ni tako značilen za povprečno domovanje Slovenca.

Drugače je z betonom, ki je prav tako kot kamen težek in manj okreten, je pa zaradi lažjega oblikovanja na voljo v različnih oblikah. Odvisno od vsebine in morebitnih premazov je bolj ali manj propusten za vodo in zrak, se pa ob slabi izdelavi prav tako kot glina ob zmrzovanju lahko poškoduje. Betonski izdelki so cenejši od kamnitih.

Les

Je izredno lep material, ki se lepo poda tako k starim kot novodobnim hišam. V manjših izvedbah so lesene posode dokaj lahke in tako dobro mobilne. Trpežnost in dolgotrajnost sta odvisna od vrste lesa, obdelave in prisotnosti vlage v okolju. Najpogosteje je potrebno notranjost zaščititi s folijami. Sem bom dodal še pletene košare, ki so izredno lepega videza, so lahke, žal pa hitro razpadejo. Njihovo življenjsko dobo podaljšamo tako, da jih znotraj obložimo s folijo.

Plastika in drugi umetni materiali

Plastika je zelo razširjen material, ki je

najbolj praktičen zaradi majhne teže in obstojnosti v različnih razmerah. Slabost je, da ne diha in ob slabi drenaži rastline lahko hitro zamočimo. Slabost je tudi videz, ki je pogosto zelo umeten. Najslabši so izdelki z gladko steno. Večkrat je v neurjih problem tudi lahkost materiala, saj lonce in korita zaradi večje teže nadzemnega dela rastlin hitro prevrne. Plastika je počasi razgradljiv material in s tem zahteven odpadek, ki nima kaj dosti s trajnostno naravnano družbo. Na voljo so tudi imitacije naravnih materialov in betona iz umetnih mas. Odvisno od cene so te lahko zelo dobre in naravne materiale prekašajo v trpežnosti in manjši teži.

Kovina

Kovina je hladen material, ki je dovolj prožen za najrazličnejše oblikovanje. Ne prepušča vode in je s primerno obdelavo (na primer cinkanje) zelo dolgotrajen in s tem upraviči nekoliko višjo ceno. V grobem lahko ločimo rustikalne izdelke v obliki klasičnih kovinskih loncev, čebrov in drugih predmetov ter zelo sodobno oblikovana okrogla, ovalna ali pravokotna korita iz različnih zlitin, kakršen je korten, ki dobi prijetno rjasto podobo. Obe različici sta lepi na pogled in ju lahko dobro vklopimo v obstoječo staro ali novo arhitekturo. Enako kot pri plastiki je tudi tu potrebna dobra drenaža.

Rastline

Ker je bila nekoč raba okrasnih rastlin v obliki sajenja v cvetlične posode skoraj izključno vezana na balkone in okenske police, kjer so zasajali za mraz občutljive cvetoče lepoticе, je veljalo, da so balkonske rastline izključno enoletnega ali vsaj

prezimnega značaja. Z odpiranjem trga in uvajanjem novosti iz tujine, kasneje pa tudi s spreminjajočim se okusom za lepo so se klasičnim balkonskim rastlinam pridružile tudi zelnote trajnice, polgrmi in celo manjši grmi. Lahko bi rekli, da so se meje zabrisale. V betonska korita so začeli saditi tudi nižje grmovnice in v obliki posodovk smo se vse pogosteje srečevali tudi z majhnimi drevesi. Meje so se tako zabrisale, da danes sploh ne moremo več natančno opredeliti, katere rastline so izključno balkonske; to so torej vse, ki jih lahko uspešno gojimo v koritih. Seveda

pa ne govorimo samo o balkonih.

Tu je terminologija zelo poenostavljena in bo potrebovala razvoj. Mnogi gojitelji balkonskega cvetja namreč razlikujejo balkonske rastline in enoletnice, kar je z vidika sedaj uveljavljene vrtnarske terminologije nesmisel, saj je vsaka rastlina, ki pri nas ne preživi zime, enoletnica. Mor-da bi bilo bolje enoletnice razdeliti na gredične in balkonske, še najbolj smiselno pa se zdi uporabljati izraz sezonske rastline, ki nekako opredeljuje rabo rastlin zgolj za del leta, torej krajši čas. Tu nas čaka torej še nekaj dela.

Dobra izbira rastlin

Težko je kar tako na pamet opredeliti, kaj pomeni dobra izbira rastlin za cvetlične posode, lahko pa naštejemo nekaj lastnosti, ki naj bi jih rastlina imela, da uspešno raste v njih. Zavedati se moramo, da cvetlična posoda predstavlja zelo omejen življenjski prostor, ki je običajno mnogo manjši, kot bi ga rastlina dejansko potrebovala. Tako je zelo pomembno, da upoštevamo velikost koreninskega sistema in način rasti korenin. Izbrati moramo torej primerno veliko posodo. Pomembne so tako prostornina kot oblika ali natančneje globina posode. Večja kot je posoda, širši nabor rastlin bomo lahko posadili. Če ima rastlina eno glavno globoko korenino, bo zelo nezadovoljna v običajno oblikovanih posodah, saj bo glavna korenina zvita in se ne bo mogla dobro razviti, to pa bo vplivalo tudi na nadzemni del. Zato ji priskrbimo

zelo globoko oziroma visoko posodo. Čeprav se navadno s cvetličnimi posodami ukvarjamo intenzivneje in sproti s substrati, zalivanjem, lego ter škropljenjem vplivamo na razmere, je vseeno pomembno, da izberemo primerne, čim bolj trpežne vrste in sorte. Tako pazimo že pri sami osvetlitvi, saj bo denimo fuk-sija na soncu ožgalo, pelargonija pa v senci ne bo lepo cvetela. Pozanimati se moramo torej o osnovnih potrebah rastlin, potem pa še podrobneje raziščemo, kako odporne so proti določenim ekstremnim vremenskim pojavom ter predvsem proti boleznim in škodljivcem. Naslednji pomemben del je kakovostna sadika. Velja, da je kakovost najboljša na mestu gojenja, torej na sami vrtnariji oziroma v drevesnici, saj se s transportom, z neprimernim vzdrževanjem na prodajnih mestih in neprimernimi prodajnimi mesti kakovost sadike postopno zmanjšuje.

